

ĢENERĀLADVOKĀTA F. DŽ. DŽEIKOBSA SECINĀJUMI,
sniegti 2003. gada 16. oktobrī¹

1. Lūgumā, ko Tiesai iesniedza *Verwaltungsgericht Minden* [Mindenas Administratīvā tiesa] (Vācija), pēc būtības tiek jautāts, vai Vācijas tiesību normas, kuras paredz, ka skolotājiem, kas strādā normālu darba laiku, un skolotājiem, kas strādā nepilnu darba laiku, ir jāstrādā vienāds virsstundu skaits, lai iegūtu tiesības uz piemaksu, pārkāpj vienlīdzīgu darba samaksas principu sievietēm un vīriešiem, ja šīs tiesību normas nosaka, ka skolotājiem, kas strādā normālu darba laiku, un skolotājiem, kas strādā nepilnu darba laiku, ir jāstrādā vienāds virsstundu skaits, lai iegūtu tiesības uz piemaksu.

dienas, kuru ilgumam ir jāatbilst nostrādātajām virsstundām. Likuma 78.a panta 2. punkts nosaka, ka, ja šo brīvdienu par virsstundām piešķiršana ir nesaderīga ar darba pienākumu interesēm, noteikti ierēdņi to vietā var saņemt piemaksu par šīm virsstundām.

Atbilstošās valsts tiesību normas

2. Ziemeļreinas-Vestfālenes zemes likuma "Par ierēdņiem"² 78.a panta 1. punkts nosaka, ka ierēdņiem ir jāstrādā virsstundas, ja to prasa darba vajadzības; ja šāds ilgāks darbs pārsniedz piecas stundas kalendārā mēneša laikā, ierēdņim ir jāpiešķir brīv-

3. Priekšraksta "Par virsstundu piemaksu nodrošinājumu ierēdņiem"³ 5. panta 2. punkta 1. apakšpunkts paredz, ka gadījumos, ja ilgāks darbs tiek veikts izglītības jomā, trīs mācību stundas ir pielīdzināmas piecām stundām.

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — *Nordrhein-Westfälisches Beamtenengesetz*, 1981. gada 1. maija redakcija.

3 — *Verordnung über die Gewährung von Mehrarbeitsvergütung für Beamte*, 1992. gada 13. marts, *BGBI. I*, 528. lpp., 1998. gada 3. decembra redakcijā, *BGBI. I*, 3494. lpp.

Fakti, pamata prāva un uzdotais jautājums

4. Prasītāja, būdama ierēdņa statusā, strādāja par skolotāju nepilnu darba laiku atbildētājas zemes vidusskolā. Skolotāji normālu darba laiku prasītājas skolā strādāja 24 ar pusi mācību stundas nedēļā, turpretim prasītāja strādāja 15 mācību stundas nedēļā.

5. 1999. gada decembrī prasītājai vajadzēja strādāt divas ar pusi papildu mācību stundas. Viņas pieteikums izmaksāt piemaksu par šīm stundām tika noraidīts, pamatojoties uz to, ka piemērojamās tiesību normas paredz, ka skolotājam-ierēdnim par nostrādātajām virsstundām izmaksā piemaksu tikai tad, ja ilgāka darba laiks pārsniedz trīs stundas mēnesī. Viņa tādējādi nesaņēma nekādu samaksu par nostrādātajām divām ar pusi virsstundām. Pēc tam, kad nesekmīgi beidzās administratīvās sūdzības process, prasītāja cēla prasību *Verwaltungsgericht*.

6. Šī tiesa uzskata, ka saskaņā ar piemērojamām valsts tiesību normām prasītājai nav tiesības uz piemaksu par nostrādātajām virsstundām. Tomēr tā uzdod jautājumu, vai šīs tiesību normas ir saderīgas ar EKL 141. pantu

kontekstā ar Direktīvu par vienlīdzīgu darba samaksu⁴, jo skolotāji-ierēdņi, kas strādā nepilnu darba laiku un ne vairāk kā trīs papildu mācību stundas mēnesī, saņem mazāku kopējo darba samaksu nekā tā, ko par tādu pašu virsstundu skaitu saņem skolotāji-ierēdņi, kas strādā normālu darba laiku.

7. Tādējādi *Verwaltungsgericht Minden* uzdeva Tiesai šādu jautājumu:

“Vai ar EKL 141. pantu kontekstā ar Padomes 1975. gada 10. februāra Direktīvu 75/117/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu, ievērojot principu par vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm, ir saderīgi tas, ka skolotājas un skolotāji — gan tie, kas strādāja nepilnu darba laiku, gan tie, kas strādāja normālu darba laiku un kas ir ierēdņi Ziemeļreinas-Vestfālenes zemē — nesaņem nekādu piemaksu par virsstundām, ja virsstundu darbs nepārsniedz trīs mācību stundas kalendārā mēneša laikā?”

4 — Padomes 1975. gada 10. februāra Direktīva 75/117/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu, ievērojot principu par vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm (OV L 45, 19. lpp.).

8. Rakstiskus apsvērumus iesniedza prasītāja un atbildētājs, Vācijas valdība un Komisija. Tiesas sēde nav bijusi, neviens nav izsaukts. Prasītāja un Komisija norāda, ka uz uzdoto jautājumu ir jāsniedz noliedzoša atbilde; atbildētājam un Vācijas valdībai ir pretējs viedoklis.

Vērtējums

9. EKL 141. pants nostiprina vienlīdzīgas darba samaksas principu vīriešiem un sievietēm par vienādu darbu. Saskaņā ar 1. pantu Direktīvā par vienlīdzīgu darba samaksu, šis princips nozīmē likvidēt jebkādu dzimuma diskrimināciju attiecībā uz visiem darba samaksas aspektiem un nosacījumiem par vienādu vai par vienādi vērtīgu darbu.

10. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, vienlīdzīgas darba samaksas princips attiecas ne tikai uz tiešu dzimumu diskrimināciju, bet arī uz atšķirīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm darbā, ko rada tāda kritērija piemērošana, kas nav saistīts ar piederību noteiktam dzimumam, ja vien atšķirīga

attieksme nav attaisnojama ar objektīviem, ar dzimumu nesaistītiem faktoriem.⁵

11. Šajā lietā ir skaidrs, ka attiecīgās tiesību normas tieši nerada dzimumu diskrimināciju. Tomēr, ja šīs tiesību normas nosaka atšķirīgu attieksmi pret normāla darba laika un nepilna darba laika darbiniekiem un ja šī atšķirība ietekmē būtiski vairāk sieviešu nekā vīriešu, tiesību normu piemērošana var radīt netiešu diskrimināciju, kas nav saderīga ar EKL 141. pantu un Direktīvu par vienlīdzīgu darba samaksu, ja vien atšķirīga attieksme nav attaisnojama ar faktoriem, kas nav saistīti ar dzimumu.

12. Prasītāja norāda, ka pastāv atšķirīga attieksme pret skolotājiem, kas strādā normālu darba laika, un skolotājiem, kas strādā nepilnu darba laiku, kura izriet no fakta, ka trīs virsstundas mēnesī var radīt būtiski lielāku nastu skolotājiem, kas strādā nepilnu darba laiku, nekā tiem skolotājiem, kas strādā normālu darba laiku.

13. Komisija turklāt uzskata, ka pastāv atšķirīga attieksme. Tā norāda, ka skolotājam, kas strādā normālu darba laiku, papildus

5 — 1994. gada 15. decembra spriedums Apvienotajās lietās C-399/92, C-409/92, C-425/92, C-34/93, C-50/93 un C-78/93 *Helmig, Recueil*, I-5727. lpp., 20. punkts.

savam normālajam darba laikam ir jāstrādā vairāk nekā 12,24 % laika, turpretim skolotājam, kā, piemēram, prasītājai, kas strādā nepilnu darba laiku, papildus savam normālajam darba laikam ir jāstrādā vairāk nekā 20 % laika. Komisija arī aprēķināja, ka caurmēra stundu algas likmes skolotājiem, kas strādā nepilnu darba laiku, ir mazākas, salīdzinot ar skolotājiem, kas strādā normālu darba laiku tādā pašā amatā. Komisija secina, ka tādēļ pastāv būtiski nevienlīdzīga attieksme pret skolotājiem, kas strādā normālu darba laiku, un skolotājiem, kas strādā nepilnu darba laiku.

uz atsevišķu izvērtējumu par vienlīdzīgu darba samaksu darba stundām un virsstundām. Saskaņā ar tās viedokli, vienlīdzīgas darba samaksas princips ir ievērots, ja skolotāji, kas strādā normālu darba laiku, un skolotāji, kas strādā nepilnu darba laiku, saņem vienlīdzīgu darba samaksu pēc normālā darba laika stundām un ja piemaksu izmaksā abu kategoriju darbiniekiem gadījumos, kad tiek nostrādātas vairāk nekā trīs virsstundas.

14. Atbildētājs savukārt norāda, ka pret skolotājiem, kas strādā nepilnu darba laiku, ir pilnīgi tāda pati attieksme kā pret skolotājiem, kas strādā normālu darba laiku: abām grupām ir tiesības uz piemaksu tikai par ilgāku darbu, ja virsstundu skaits pārsniedz trīs stundas, un šādos gadījumos par virsstundām tiek izmaksāta piemaksa pilnīgi vienādā kārtībā.

16. Šāda novērtējuma metode, kuru izmanto Komisija un Vācija, man šķiet nepareiza. No Tiesas judikatūras ir skaidrs, ka atšķirīgu attieksmi attiecībā uz darba samaksu normālā darba laika un nepilna darba laika darbiniekiem nevar noteikt ar neapmaksātu virsstundu samērīgu ietekmi, ar atšķirību caurmēra stundu darba samaksā, ja tiek strādātas virsstundas, vai izvērtējot samaksas līmeni par nostrādātajām virsstundām, to skatot šķirti no nostrādātajām darba stundām.

15. Vācijas valdība piekrit apgalvojumam, ka nav atšķirīgas attieksmes pret skolotājiem, kas strādā normālu darba laiku, un skolotājiem, kas strādā nepilnu darba laiku: par vienādu nostrādāto stundu skaitu prasītāja saņem to pašu darba samaksu par savam nostrādātajām stundām, tostarp virsstundām, kuru saņem skolotājs, kas strādā normālu darba laiku. Vācijas valdība ir nonākusi pie šāda secinājuma, pamatojoties

17. Spriedumā lietā *Helmig*⁶ Tiesa nosprieda, ka pastāv atšķirīga attieksme katrā

6 — Citēta sprieduma 5. piezīmes 26. punktā. Skatīt arī 1996. gada 6. februāra spriedumu lietā *C-457/93 Lewark, Recteil*, 1-243. lpp., 25. un 26. punkts.

gadījumā, ja vien caurmēra darba samaksa darbiniekiem, kas strādā normālu darba laiku, ir augstāka nekā darbiniekiem, kas strādā nepilnu darba laiku, par vienādām darba stundām uz darba attiecību pamata.

18. Šajā lietā virsstundu piemaksa tika izmaksāta darbiniekiem, kas strādāja papildu stundas pilna darba laika stundām. Darbinieki, kas strādāja nepilnu darba laiku, papildus savām nepilna darba laika stundām, bet nepārsniedzot pilna darba laika stundas, tomēr saņēma darba samaksu pēc parastās likmes un nesaņēma virsstundu piemaksas. Tiesai tika uzdots jautājums, vai šāda kārtība bija nesaderīga ar vienādas darba samaksas principu.

19. Tiesa atzīmēja, ka šādos apstākļos par vienādu nostrādāto stundu skaitu darbinieki, kas strādāja nepilnu darba laiku, saņēma caurmērā tādu pašu darba samaksu kā darbinieki, kas strādāja normālu darba laiku. Tā norādīja uz piemēru saistībā ar darbinieku, kas strādāja nepilnu darba laiku un ar kuru bija noslēgts līgums darbam uz 18 stundām: ja šāds darbinieks strādātu 19 stundas, viņš vai viņa saņemtu tādu pašu caurmēra darba samaksu, kādu darbinieki, kas strādā normālu darba laiku, saņem par 19 nostrādātajām stundām. Tiesa attiecīgi seci-

nāja, ka vienlīdzīgas darba samaksas princips netika pārkāpts.

20. Savukārt šajā lietā, atšķirībā no iepriekš minētā, valsts tiesību normu piemērošanas rezultātā darbinieks, kas strādā nepilnu darba laiku un kas ir nolīgts 15 stundu darbam, kas papildus strādā divas ar pusi stundu un kas tādējādi kopā strādā 17 ar pusi stundas, saņemtu darba samaksu tikai par 15 darba stundām un tādējādi nesaņemtu caurmērā darba samaksu, kuru darbinieks, kas strādā normālu darba laiku, saņem par nostrādātajām 17 ar pusi darba stundām. Saskaņā ar Tiesas judikatūru, tādēļ pastāv atšķirīga attieksme starp darbiniekiem, kas strādā normālu darba laiku, un darbiniekiem, kas strādā nepilnu darba laiku.

21. Visbeidzot, valsts tiesai ir jānosaka, pirmkārt, vai atšķirīga attieksme, ko rada attiecīgās tiesību normas, būtiskāk ietekmē sievietes salīdzinājumā ar vīriešiem un, otrkārt, vai pastāv objektīvi faktori, kas nav saistīti ar piederību noteiktam dzimumam, kas varētu attaisnot šādu atšķirīgu attieksmi. Vēlos piebilst, ka no novērojumiem atbilstoši praksei izriet, ka tiesību normas ietekmē būtiski vairāk sieviešu nekā vīriešu, lai gan nepastāv nekāds šādas atšķirīgas attieksmes attaisnojums.

Secinājumi

22. Tādēļ secinu, ka uz *Verwaltungsgericht Minden* uzdoto jautājumu ir jāatbild šādi:

Valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru skolotāji — gan tie, kas strādā normālu darba laiku, gan tie, kas strādā nepilnu darba laiku, — nesaņem nekādu papildu darba samaksu par virsstundām, un tādējādi caurmēra darba samaksa, kuru saņem darbinieks, kas strādā normālu darba laiku, ir augstāka par darba samaksu, kuru saņem darbinieks, kas strādā nepilnu darba laiku, par tādu pašu nostrādāto darba stundu skaitu, rada atšķirīgu attieksmi starp darbiniekiem, kas strādā normālu darba laiku, un tiem, kas strādā nepilnu darba laiku. Ja šī atšķirīgā attieksme ietekmē būtiski lielāku skaitu sieviešu nekā vīriešu, tiesiskais regulējums pārkāpj EKL 141. pantu un Padomes 1975. gada 10. februāra Direktīvu 75/117/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu, ievērojot principu par vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm, ja vien nepastāv objektīvi, ar piederību noteiktam dzimumam nesaistīti faktori, kas varētu attaisnot šādu atšķirīgu attieksmi.